СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 59. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 12 березня, 1934. VOL. XLII. No. 59. Jersey City, N. J., Monday, March 12, 1934. THREE CENTS

УРЯД ПРОПОНУЄ ДРАСТИЧНИЙ ПОЧТОВИЙ ЗАКОН

ГОСТРІ ВИСТУПИ ПРОТИ ПРЕЗИДЕНТА В СЕНАТІ.

ВАШИНҐТОН. — Заходами уряду в конґресі внесено проєкт закона про віддання воження почти повітрям назад приватним підприємствам.

Внесення проєкту було сиґналом до гострих виступів проти президента Рузвелта. Сенатор Фес обжаловує президента як винуватого за смерть військових летунів, які згинули при воженню почти, до чого вони не були підготовані. Конґресмени Финш і Бейкон видали подібні заяви.

ЛЕТУНИ ДАЛІ ГИНУТЬ.

ШЕЙН (Вайомінг). — Тут розбилися два офіцири армії, котрі пробували піднятися в повітря літаком, якого вживається до воження почти.

Коло Бертона, недалеко Клівленду, розбився військовий літак, яким летів з почтою поручник Ото Віneкe, ветеран летництва, везучи почту з Ню-арку до Клівленду.

Коло Дейтон Біч, у стейті Флорида, розбився бомбовий літак, яким летун Ернест Сел віз почту на полудне.

Чотири смерти летунів в один день викликали в краю поражаюче враження. Що армія не підготована до воження почти, видно з того, що розбилися не новики, але люди з довгим досвідом у військовім літанню.

УРЯД СТВЕРДЖУЄ ЗРІСТ ПРОМИСЛУ Й ТОРГОВЛІ.

ВАШИНГТОН. — Департамент торговлі подає в своїм місячнім огляді бизнесу, що як промисли так і торговля виказали за січень і початок лютого поважний поступ.

І стейтові й федеральні обрахунки показують, що за цей сезон промисли поступили так багато наперед, як ще ніколи не поступали за цей сезон. Нюйорський стейт, приміром, виказує зріст робіт на 24 проценти.

ПРЕЗИДЕНТ ЗА ПОБОРЮВАННЯ БУТЛЕҐЕРСТВА.

ВАШИНГТОН. — Підчас тижневої конференції президента з представниками преси ґазетярі звернули увагу президентови Рузвелтови, що ціна на горівку все ще дуже висока. На це президент дав до зрозуміння, що уряд думає почати боротьбу проти бутлеґерства, яке не вигибає, хоч прогибіцію відкликано. Цю боротьбу уряд думає повести через допомогу законній торговлі алькольними напитків, а це уряд думає зробити через знесення обмежень для виробу й торговлі алькогольними напитками.

Уряд задумує знести всі обмеження довозу заграничних трунків до Америки, а рівночасно дати американським фабрикантам напитків право продукувати негайно стільки трунків, скільки лише можуть.

ДЕМОКРАТИЧНІ ЛІДЕРИ ПРОБУЮТЬ ЛОМАТИ ОПОЗИЦІЮ.

ВАШИНГТОН.—Щоби зломати опозицію проти політики президента Рузвелта в рядах його власної партії, провідники демократичної більшости в конґресі скликають на понеділок нові збори партії (так званий демократичний кокас). Провідники будуть старатися вирівнати на тих зборах ріжниці в справах винагороди для ветеранів і інших подібних спірних справ.

ЗАГРОЗА НОВОГО ЗАГАЛЬНОГО СТРАЙКУ ТАКСІВОК У НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Коло півтретя тисячі шоферів таксівок системи Пармелі вийшли на страйк та пробують втягнути в нього шоферів інших підприємств.

Стейтова робітнича рада пробує полагодити страйк та не дати йому поширитися. Вона радить робітникам погодитися на перемиря, поки робітники вільним голосуванням не виберуть собі юнії.

ЗНОВ МОРСЬКА ПОТВОРА.

НЮ ЙОРК. — Два моряки корабля „Мавретанія", котрий належить до лінії Кунарда, оповідають, що підчас подорожі до Західних Індій корабель переїхав попри морську потвору, подібну до потвори, яку бачено на Карібськім морю 30. січня.

Потвору описують як гадюку, 60 стіп довгу.

Супроти цього, що інших моряків, які доносили про подібні пригоди, загально висмівано, капітан корабля, котрий самий бачив потвору, радив морякам про своє спостереження мовчати. Та самий капітан не вдержав тайни й розповів своїм приятелям про гадюку.

ПЕРША СТРІЧА ДИЛИНДЖЕРА З ПОЛІЦІЄЮ.

ШІКАҐО. — Роберт Крістиен, начальник поліції з Шілер Парку, допав на дорозі автомобіль, котрим їхав бандит Дилинджер, але бандит вистрілами з машинового кріса зіпсув полісменови мотор машини та втік на „своїм" авті, котре він украв того самого дня від одної богачки.

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ КОЛЬОНІЇ В АРҐЕНТИНІ.

(УП) Як ми доносили, заснувалась недавно в Арґентині Українська Стрілецька Громада на зразок подібних українських організацій в Америці й Канаді. Арґентинська УСГ розгорнула за короткий час доволі широку працю над зорганізуванням української еміґрації і поборюванням русофітства, що загніздилось там в формі московського комунізму. В січні цього року вийшла накладом УСГ однодніівка „Відновник", видана в 15-ліття проголошення самостійности й соборности України. На зміст чепурно зложеного з багатьма ілюстраціями журналу зложились проґрамові статті, поезії й кілька оповідань, як також статті еспанською мовою про значіння річниці 22 січня та про голод на східньо-українських землях. Було би бажаним, щоб та однодніівка виходила частіше й перемінилася в принайменше місячний, коли вже не тижневий журнал. А це принеслоб для України неабияку користь. Стрільці заміняли креси на пера і як колись добре воювали крісами, так тепер і добре пишуть.

З ТАЙН СХІДНЬОЇ КОСМЕТИКИ.

Плекання краси жіночого тіла є дуже поважним питанням, чого найкращим доказом є широко розгалужений косметичний промисл і незчислимі методи культивування жіночого тіла. Та між цими методами найоригінальніша хіба буде ця, якою послугуються жінки в Судані і в південному Єгипті. Жінки ці вудяться окремою методою. — для прикраси. В домі кожної такої східньої красуні є зроблений великий димар, у якому розжарюють вугля, а на багаття сиплять ріжне пахуче коріння з мирри, цинамону, сандалового дерева і т. п. В димар такий влазить жінка, виставляючи лише голову і пересиджує по кілька годин з малими перервами у тій своєрідній вудильні. Очевидно, що вудження таке є досить томляче, але чого не зробить жінка, щоби тільки бути більш привабливою. Кажуть, що такі вуджені жінки дуже гарно пахнуть.

ГАРКАВЕНКА ЗРОБИЛИ ПОЛЯКОМ.

Досі всі чули, що мистець світа в дужанні, О. Гаркавенко, є Українець. До цього признавався він сам, всюди заявляючи себе Українцем, а на останніх змаганнях у Берліні цілий час виступав на арену, перепоясаний жовто-синьою лентою, а судця представляв його як Українця.

Аж ось польський варшавський щоденник „Курєр Поранни" поміщує світлину Гаркавенка й дає такий підпис: „Краски польского дужання репрезентував побіч Пінецького й Сасорського Александер Гаркавенко, що добув імя „Мистця Світа".

ЖІНКА ДЯКОМ.

В селі Демре на Мадярщині вибрала кальвінська віроісповідна громада за дяка (півця-кантора) вчительку Розалію Барну. Це перший випадок на Мадярщині, що жінка буде дяком.

NRA MEMBER U.S. WE DO OUR PART

ГРАБУНКОВИЙ НАПАД НА ПОЧТОВИЙ ВІЗ.

Чотири бандити напали на почтовий віз у Річмонд (Вирджінія), вбили візника та ограбили віз. Напасники підїхали в двох автах, з котрих одно покинули втікаючи. Почтовий уряд каже, що грабіжники не заграбили нічого вартісного, тільки скасовані чеки.

60-РІЧНІ УРОДИНИ ПРОВІДНИКА НІМЦІВ У ПОЛЬЩІ.

Дня 9. 2. 1934 святкував провідник Німців у Польщі, підполковник Курт Гребе, свої 60-літні уродини. Відомий він і Українцям, передовсім тим з Західньої України, з якими співпрацює в польському соймі від 1922 року як посол Німців до того сойму. Після заняття бувших німецьких територій Поляками багато Німців покинули свої дотеперішні землі і вивандрували до Німеччини. Підполковник Гребе остався на місці, там, де родився, щоби дальше працювати для свого народу, щоправда при змінених обставинах. Можеб нині інакше виглядала німецька дійсність під Польщею, колиб не було Гребе. З таким самим спокоєм, як колись у війні на відповідальних становищах, веде він нині німецькі справи в Польщі і буде ще дальше вести. Також міжнародній дипльоматичний світ знає його імя, бо воно звязане зі всіми справами меншин, а між ними й Українців, яких дехто на Західній Україні вважає за меншість. Ми бажаємо йому прожити ще довгі літа у успішно працювати для свого народу.

ДО ЧОГО ДОВОДИТЬ ГОРІВКА!

Мешканець села Погорілівки, костопільського повіту, Демид Андрощук так запився на ярмарку у Людвиполі, що, повертаючися додому, по дорозі помер від затроєння.

УКРАЇНСЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ ПОБИЛИ КОМУНІСТІВ.

До Болехова в Галичині прибули біля 40 членів Т-ва „Просвіта" з Дрогобича, що рекрутувалися зпосеред молоді. Разом з місцевими українськими націоналістами вибили шиби у вікнах кількох місцевих комуністів. Підчас бійки, яка вивязалася поміж комуністами і націоналістами, впали по обох сторонах револьверові стріли. Наслідком стріляння був ранений націоналіст Теофіль Сиятинський, якого перевезено до шпиталю. Поліція арештувала 4 особи.

БУДУЮТЬ СКОРОБІЖНІ МОТОРИ ДЛЯ ТЯЖКИХ ОЛІЙВ.

(УП) В Авсбурґу заложено недавно товариство, якого ціллю є сконструувати спеціяльний скоробіжний мотор для погону тяжкими оліями. Як відомо, досі скоробіжні мотори працювали виключно на бензині чи інших легких погонних матеріялах. Цілю такої контрукції є унезалежнити Німеччину від ввозу зза границі легких погонних матеріялів, яких вона в себе дома не має. Зате в неї багато штучно виробльованих тяжких олійв з вугля, якого в Німеччині також подостатком. Досі були спроби сконструувати подібні мотори поодинокими фабриками. Тепер вся праця в тому напрямку буде зцентралізована ц одному місці і може довести до певного успіху через виміну досвідів на тому полі. Співробітничають на тому полі визначні німецькі хеміки, професори й інжинири.

ТРУНА — ЯК ЗАСІБ ДЕМОНСТРАЦІЇ.

До своєрідної демонстрації дійшло в одній з варшавських амбулаторій бувшої Каси Хорих. Ґрупа кількасот робітників зложила в сходовій клітці труну з написом: „тут спочиває суспільні обезпечення". Коли відкрили труну, знайшли в ній 118 членських книжочок з давньої Каси Хорих. Демонстранти підносили оклик проти нового закона в справі суспільних обезпечень, після чого розійшлися в спокою домів.

СМЕРТЕЛЬНИЙ ТАНОК У СТРУЇ НАФТИ.

З Баку на Кавказі повідомляють про жахливу смерть французького інжиніра Акрасіра, що працював в одному нафтовому підприємстві. Акрасіре хотів довертітися до нового обильного джерела нафти. В одній хвилині зовсім неспідівано вибухнула в повітря потужна струя нафтяної ропи. Саме тоді інжинір переводив якісь поміри і нахилився над отвором. Струя ропи була така сильна, що вхопила його, підкинула високо вгору і кілька годин підкидала його, як мячик. Коли вкінці інжинір упав на землю, виявилося, що він вдушився.

ЦІКАВИЙ ВИПАДОК СМЕРТИ В ДРОГОБИЧЧИНІ.

В присілку Буйнич коло Нижних Гаїв, в дрогобицькому повіті, померла 30-літня Паранька Попель. Смерть прийшла зовсім несподівано. Попелева повернулась у вечір від сусідки, впала на землю й померла. Чергового дня мав відбутися похорон, але місцевий оглядач не хотів дати свого дозволу, бо ствердив у Попелевої брак звичайних познак смерти. Тіло було незастигле, не видно було ніяких посмертних плям, а температура ріжнилася від температури померлого. Випадком цим зацікавилася влада і лікарі з околиці здогадуються, що Попелева запала у летарг.

ЛІПШЕ ПІЗНО, ЯК НІКОЛИ.

В Лондоні повстала школа, якої нема в цілім світі: її учнями можуть бути тільки чоловіки, що перейшли шістдесятий рік життя. Школа та поставила собі за мету знайомити старших людей з новітніми подіями.

ПОБІДА РОБІТНИКІВ ПРИ МІСЬКИХ ВИБОРАХ У ЛОНДОНІ

ЛОНДОН. — Представники Партії Праці матимуть тепер більшість у „Лондон Кавнті Кавнсил", яка править містом Лондоном. Рада складається по нових виборах з 69 послів з Партії Праці і з 55 консерватистів. Лібералі не перепхали до Ради ні одного кандидата. Консерватисти правили містом 27 років.

Партія Праці вже довго ждала на той момент, коли прийде в Лондоні до влади. Тепер заповіла, що заведе в місті нові порядки. В першу чергу возьметься за будову 100,000 нових домів, щоби тим чином прочистити міські закамарки, в яких мучилося головно робітниче населення. Нова Рада приступить теж до реорґанізації шпиталів, щоби зробити їх доступними для кождого, а далі до розбудови шкіл. Привернуть теж учителям давні платні. Кажуть, що плани робітничих представників здійсняться тоді, як вони зможуть успокоїти у себе радикальніші елементи.

СМЕРТЬ ПРИХИЛЬНИЦІ УКРАЇНИ.

ГАГА (Голяндія). — Померла Ґеневофа Бонен, з дому Камеркає, вдова по бувшім уповноваженім міністрі Франції і довголітнім надзвичайнім послі тої держави в Персії. Покійна, як і її чоловік, була великою приятелькою України. В останніх роках була дійсним членом, навіть віділовим, Французького Товариства Українознавства в Парижі і щиро в цьому товаристві працювала. Свою прихильність до наших змагань виявила вона між іншим тим, що після смерти свого чоловіка подарувала всю його цінну книгозбірню Бібліотеці ім. Симона Петлюри в Парижі. Минулого року відбула вона подорож до СССР і, занедужавши в повороті відти, не прийшла вже до здоровля, залишаючи серед української еміґрації у Франції щирий жаль.

КАЖУТЬ, ЩО ВІДШУКАЛИ ЛЕҐЕНДАРНЕ МІСТО ШЕБА.

ПАРИЖ. — Андре Мальро, молодий французький летун і письменник, що перебуває тепер у французькій кольонії Сомолі, в Африці, доносить до паризьких газет, що він віднайшов руїни леґендарного міста Шеба. Каже, що бачив підчас лету через пустиню Руба-ель-Калі в Арабії яких 20 веж чи святинь, які залишилися з руїн міста.

Про місто Шебу згадується в біблії, коли говориться про відвідини королевої Шеби жидівського короля Соломона. Того міста шукали сотки літ, але не могли відшукати, де воно було положене.

КНЯЖНА МІТИНҐУЄ.

ВІДЕНЬ. — Ілеана, румунська княжна, а тепер жінка бувшого австрійського архикнязя Антона Габсбурського, говорила на зборах „Гаймвери" в Медлінгу. Її чоловік заявив, що він не мішається до політики, а його жінці вільно робити, що їй подобається.

ЗАБОРОНИЛИ ФІЛЬМУ З АКТОРКОЮ ЖИДІВКОЮ.

БЕРЛІН. — Міністерство пропаганди заборонило виставу фільми „Катерина Велика" з тої причини, що в ній виступає як акторка Жидівка Елізабет Берґнер. В розпорядженню кажеться, що зроблено це тому, що публика запротестувала проти цеї фільми.

ЛИПСЬКИЙ ЯРМАРОК НЕ ДОПИСУЄ.

ЛИПСЬК (Німеччина). — Цьогорічний Липський ярмарок не дописав у порівнанню з минулим роком на 50%. Кажуть, що завинив тут високий курс німецької валюти. Але й жидівський бойкот дається теж відчувати. Та терплять на цім останнім жидівські фірми найбільше, бо в їх руках був головно німецький експорт.

НАРАХОВУЮТЬ ЩЕ 6,000,000 БЕЗРОБІТНИХ У НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН. — В лютім дано роботу понад 400,000 безробітним. Все ще нараховують зареєстрованих 3,347,000 безробітних, а всіх їх буде на ділі коло 6 міліонів. Беручи під увагу число населення, є їх стільки, що й в Америці.

АРЕШТУВАЛИ ЗА ТЕ, ЩО РОЗДАВАЛИ БІДНИМ ГРОШІ.

ВІДЕНЬ. — Арештовано місіс Бетті Бедінгтон і міс Елизабет Лікок, обидві британські горожанки, за те, що роздавали дітям запроторених до вязниці робітників-соціялістів допомогу в грошах. Поліція каже, що ця допомога є соціялістичною пропаґандою квейкрів. Та арештовані твердять, що вони тільки бажали допомогти бідним і голодним.

НЕ ДУМАЮТЬ ПРО СВІТОВУ ЕКОНОМІЧНУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

РИМ. — Кажуть, що президент Рузвелт вислав Річарда Вошбурна Чайлда до ріжних европейських держав, щоби порозумітися з ними в справі скликання світової економічної конференції. Італійська преса заповідає тій місії вже тепер цілковиту невдачу, хочби лише тому, що нема монетарного порозуміння між Америкою й Англією та Европою.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):		Число з пятниці (з англійською частю):	
One year	$ 2.00	На рік	$2.00
Six months	$1.25	На пів року	$1.25
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КРІЗА ДЕМОКРАТІЇ

Коли в цілому світі на ріжних ділянках людського життя кріза, то не диво, що й демократія переживає крізу. Кріза демократії більш важка від інших, бо всю анархію в світі звалюють на її голову. І тому саме, як звичайно в критичних часах, не беруться люди з розсудком доходити властивих її хиб, а відкидають її в цілости, даючи себе пірвати крайностям, комунізмови і фашизмови, і їхньою ліквідацією парляментаризму.

В слід за тим зявляються диктатури. Самі вони не були би в таких надзвичайних часах, які ми тепер переживаємо, нічим надзвичайним, ні особливим лихом. Можливо, що були би навіть пожаданим явищем, колиб вони були переходові й не нищили радикально засад демократії, та якби не вводили насильства як політичної методи правління.

Оті наступи на демократію спонукали багатьох анґлійських політичних і суспільних діячів та вчених забрати щодо цього голос. Вони видали маніфест в обороні засад особистої свободи та свободи слова, зборів чи свободи політичного й релігійного переконання. В маніфесті підкреслено, що треба тепер у світі нових лідерів, котрі розуміли би вагу свободи, як і те, що демократія є ґарантією свободи. Треба таких нових провідників, котрі відносилисяб до демократії з повагою, а заразом малиб далекосяглу програму розвязки наболілих життєвих питань, розвязуючи їх шляхом розумування, а не методою насильства.

В обороні парляментаризму станув теж відомий державний муж, лорд Стенлі Болдвин. Він каже, що свобода не спала Анґлійцям з неба, як манна. Тисяч літ треба було проливати за неї кров. Тисяч літ боротьби склались на те, що є в Анґлії така влада, яка ґарантує населенню свободу слова і політичного та релігійного переконання, та що є парлямент, який стоїть на сторожі тих свобід.

Демократія, каже Болдвин, означає те, що кождий мусить вложити в державне життя свою пайку. Резиґнувати з тих свобід, що їх здобуто, й відтягатися від участи в розвязці державних питань, а віддавати це диктаторови, значить признатися до трусівства, до того, що ми нездарні й безсильні. Це значить давати керму держави в руки таких людей, котрі не доказали досі своїми диктатурами, що вони можуть краще розвязати суспільні питання від демократії і її парляментів. Резиґнувати з демократії, значить уступати місце диктаторам, а тимсамим годитися на певний хаос, який мусить наступити по неминучім упадку диктатур.

ДАЛЬШІ КЛОПОТИ З НОВОЮ КОНСТИТУЦІЄЮ І ЯК П. С. ЛОСЬ ПОТІШАЄ УКРАЇНЦІВ

(Оригінальний допис з Варшави).

В соймовій комісії реґуляміновій ішла недавно тому завзята сварка з причини того „замахового способу", в який перейшла ухвала зміни конституції в соймі. Опозиційні посли — головні соціялісти і вшехполяки підносили передовсім ту обставину, що підчас голосування над новою конституцією не було приписаної половини всіх послів на салі. Бебеки викручувалися на всі боки.

Фактом є, що сойм і досі не відослав ухваленої собою конституції до сенату.

Ось як пояснюють в кругах санаторських (бебецьких) отцю обставину:

Керманичі політики урядового табору (отже: санатори) не є ще приготовані до тих наслідків, які матиме проголошення нової конституції, а зокрема не підготовлені до нових виборів. Супроти цього мали вони постановити, що дотична соймова ухвала з 26. січня ц. р. буде доперва **3.** березня передала до сенату, котрий має право на протязі найближчих 30-ох днів поробити евентуальні зміни.

Цього однак сенат вже не буде годен зробити, бо сесія буде замкнена 22. березня.

Сенат отже забереться до тої роботи аж в осени і то так, щоби конституція могла вже бути проголошена першого листопада.

Отже на підставі тої нової конституції відбулись би **вибори** і до сойму і до сенату доперва **на весні 1934 року.**

Але все це лише поголоски, котрі правдоподібно поширюють самі санатори, щоби закрити властиві свої пляни.

Як вже відомо, то нова польська конституція дає президентсви держави такі великі права, які звичайно мають суверени, то є королі і цісарі.

Звісний „знавець" українського питання, **Станислав Лось,** оголосив недавно в однім галицькім українськім часописі статтю під заг. **„Нова конституція в Польщі і український нарід".**

У тій статті каже він між іншим:

„Я глибоко переконаний, що новий устрій держави — особливо, коли вже оконечно знайде свій леґальний вислів — без порівнання корисніший для галицько-володимирських Українців, ніж попередній устрій. Корисніший він тому, бо вводить в державі неіснуючий попередно **надрядний чинник,** надрядний у відношенню до властей, як і у відношенню до народів, що заселюють державу. Річ Посполита переміняється з парляментарної републики на **монархію,** бо на підставі нової конституції президент републики буде монарх з майже необмеженою владою, лише, що вибраний що якийсь час. — (Отже дуже подібний до елекційного короля в старій Польщі. — Ред.!).

„Отже треба памятати: 1) що монарх в багато національній державі це необхідний лагодячий чинник, що рішає неминучі національні спори; 2) що монарх яко надрядний чинник не є ніколи (?!—Ред.) знаряддям одної національности; що він зверхник понадніціональної держави та природний голова (? — Ред.) кождої поодинокої національности, подібно як в католицькій церкві — папа це природний голова кождого обряду.

„Монарх — це земляк (? — Ред.) для кождого з народів, що заселюють державу. Він один, кермуючи долею кождого з підданих собі народів і розбудовуючи їх національне життя — може без шкоди для могутности і цілости держави довести їх до політичної особовости. (Що то є? — Доп.).

„Тому льояльність супроти нього не означає виречення власної національної особовости, ні підпорядкування власного народу якомусь іншому народови, що панує в державі".

Ось якими крутими виводами потішає п. Ст. Лось Українців з нагоди нової конституції. — А що Українці не можуть, відповідно до її постанов, мати ні одного незалежного Українця в сенаті — про це він цілком забуває. І забуває на це, що і досі президент польської републики мав в деяких справах **„надрядне"** становище (нпр. в справах **помилування** засуджених на смерть), та на це, як він ту „надрядність" супроти Українців виконував.

Пан Лось каже: „Родиться новий порядок. Тільки треба памятати, що ніколи ні один текст ані одна його інтерпретація (пояснення) не принесла ні одному народови спасення. **Ні один нарід** в історії ніколи від нікого нічого не „дістав". Кождий великий нарід випрацював собі свою долю, спертий на існуючу дійсність і передбачуючи дійсність завтрішнього дня".

Добре говорить пан Лось. Ми й справді мусимо спертись на існуючу дійсність, а передбачуючи дійсність завтрішнього дня, можемо бути певні, що коли нам ніхто нічого не „дав", а навіть забраного силою — не „віддав" за більше демократичної конституції, то тим менше „дасть" і тим менше „віддасть" при новім державнім порядку, котрийноситиме вже цілком виразну ціху диктатури.

І. Кілінський.

ПРОТИРЕВІЗІОНІСТИЧНИЙ ПАКТ.

(УП) „Берлінер Берзенцайтунг" з 12. 2. 1934 приносить статтю під повищим наголовком, яку подаємо в українському перекладі в цілости.

„Югославянська, грецька, румунська й турецька урядова преса прославила заключений 4. 2. 1934 р. в Білгороді, а урочисто підписаний 9. 2. 1934 в Атенах „пакт балканського порозуміння" перебільшено, як завершення еманципаційних змагань, а принайменше як перший великий, рішучий крок до усамостійнення Балкану; опозиційні орґани, які є, щоправда, лише в Румунії та Греції, справді не були созвучні з цим хором. Переборщення тих часописів єднається іноді теж з певними гордощами. Попалось було на довгий час в неславу країн воєн, бомб і комітаджів, то віриться, що зараз можна вже з повною зневажливістю глядіти згори на Захід. „Мої панове — кажуть до себе чотири балканські дипльомати на образку білгородської „Політики" — ми не сміємо допустити до европеїзації Балкану!"

„Яка чудна мішанина понять! Чи Балкан, чи Европа — миж терпимо всі одне й те саме лихо і є це однаковісько, чи назвемо його „балканізацією" чи „европеїзацією". Білгородський пакт, це муситься сказати з повним притиском, є сам нічим іншим, як одним із проявів цього лиха. Не лише тому, щи цей пакт власне ще раз затверджує ці договори, з яких саме пливе все зло Европи та що він ставить територіяльне статус кво як найвище добро держав, які заключили договори. Це властиво ще не було нічого нового, нічого, що мусілоб викликати здивування після того, коли знається, що беруть тут участь держави малої антанти — ні, цей договір здогадного „балканського порозуміння" нарушив проте брутально, а може навіть знищив можливости дійсного чесного порозуміння.

„Білгородський пакт заключає побіч упертого антиревізіонізму явно військово полумане ґарантійне зобовязання, яке дають собі взаємно Югославія, Румунія, Греція та Туреччина відносно „всіх балканських границь". Звідси виходить недвозначно, що цей пакт має бути й є оруддям проти Альбанії, а передовсім проти Болгарії. Цього враження не може затерти це, що третя точка прирікає, що заява приступлення котрої іншої балканської держави буде „прихильно розглянена". Нема держави, якої самопошана стерпілаб ризико, що вислід цього розгляду міг би бути відмовний. Але передусім ніхто не може від Болгарії поважно ожидати, щоб вона тепер нагло під тиском здавала свою точно означену в часі переговорів позицію. Третя точка може отже бути цинізмом або спекуляцією на поширювання в певних болгарських лівих колах настроїв зречення і страху перед ізоляцією; в кождому разі виявляє вона ворожість, а не охоту до порозуміння. Це має тим більше значіння, що Болгарія простягнула була руку до порозуміння, предкладаючи всім своїм сусідам заключення пактів ненападу на довший час. Десять літ спокійного приязного розвою без взаємної недовірчивости, це був би дійсно крок на шляху до „балканського союзу". Білгородський пакт військових погроз мусить знов оживити давне недовіря, давню ворожнечу — і замісць єднати Балкан, його розеднало тепер наново. Бльок проти бльоку — буде кінцем цієї пісні.

„Дивного поспіху, з яким працювалось головно в останній стадії довершення білгородського пакту, не можна пояснити одним тільки наміром військового окруження Болгарії. Бо це окруження доконалось вже передтим і без договору — поминувши цілковито те, що ніхто на світі не міг ожидати, щоб мала, слаба, розброєна Болгарія могла на протязі короткого часу „напасти" на котрогось зі своїх сильно узброєних сусідів. Поспіх не лежав теж на боці Югославії; навпаки, є фактом, що Білгород від часу грудневої візити Тевфік-Руджі-Вея, при якій Турок убрав свою невдачу в слова, що він не є „пактоман", тільки „паксоман", в усе зростаючій мірі зволікав. Але Югославія не могла перешкодити, щоби Турки, Греки й Румуни не зїздились все разом знову і знову, доки вкінці не повели спільної атаки, яка й принесла бажаний вислід. Розвязки загадки треба пошукати в тексті самого договору; майже все стоїть ясно в стрічках.

„Поперше. Високі сторони, що заключили договір, почули, що їм ах над головою тріщить. Кому не вистарчає виразне покликання на Союз Націй, цього можуть переконати коментарі преси про те, що білгородський пакт має бути ще одною клямрою, вбитою в розпадаючі стіни версайської Европи, доки ще не запізно.

„Подруге: пакт чотирох виявився, щоправда, остаточно не завдяки „твердій постанові Малої Антанти не таким небезпечним, як його зразу малювали. В кождому разі він існує ще; крім цього Англійці висунули саме знову плян конференції великих держав. Франція — кажуть собі тут, слушно впрочім — має в теперішній хвилі доволі власних внутрішних труднощів. Отже: поможи собі сам. Тут, у цьому звязку лежить реальна основа намагань до усамостійнення.

„Потрете, і тут є спеціяльно очевидні спільні інтереси Греції, Румунії й Туреччини — муситься звернути увагу на другий уступ другої точки договору. В ньому забороняється всім чотиром державам, що заключили договір, вести окремо якінебудь акції з державою, що не належить до балканського пакту. Цей уступ є теж властивою політичною суттю договору. Цею постановою хоче Греція, Румунія й Туреччина перешкодити тому, щоби на Балкані не повстав тепер чи пізніше бльок обох славянських націй, якому безперечно мусілаб припасти провідна роля в цій частині Европи. „Славянський бльок" став здавна примарою для грецької політики, яка має підставу боятися за Македонію й Тракію. Але славянський бльок із виходом на Егейське море був би теж для Туреччини дуже небажаним, бо він стиснув би її і окружив би мале европейське посідання, яке через морські вузини є чейже таке важне. Пішлаб Югославія й Болгарія разом, то і для Румунії булоб не легко зберегти свою позицію в полудневій Добруджі із вповні переважаючим болгарським населенням.

„Коли роздумати це, тоді розуміється, чому Югославія аж до останніх днів опиралась підписати того роду пакт. Важче є вже зате зрозуміти, чому вона таки вчинила це. Натиск на Білгород мусів бути незвичайно сильний.

„Ми не сумніваємося, що білгородський договір буде мати вплив теж на европейську політику. Що в Малій Антанті наступить певне пересунення точки тяжости в користь Тітулеску, а в некористь Бенеша, це не має такого великого значіння; зеднуючі вязи антиревізіонізму будуть цінко держати разом балканський союз, Малу Антанту й Францію. Білгородський договір не заключає, щоправда, ніяких постанов про якесь попереднє порозуміння договірних сторін у всіх важних питаннях закордонної політики й господарства, так як нпр. статут Малої Антанти, але не є теж виключене, що новий бльок, бльок „залізо-бетону", як висловився п. Максімос, буде опісля добудований в цьому змислі, тим більше, що його заключено на необмежений час.

„Одним словом: Тітулеску не має чого жалітись, що відбув з болями вух тяжку зимову подорож з Букарешту через Білгород до Атен; він не відбув її надармо. Оборонці статичного, реакційного принципу в европейській політиці добули ще один сукцес. Але поспіх, який велів недопустити можливости чесного замирення, жесту правдивої охоти мира, виразно сповіщає, що цей принцип знаходиться в останній обороні перед напираючими силами молодої Европи. Тож і білгородський пакт не зможе нічого змінити в европейській дійсности, яка не дає себе зловити в параграфи, ані командувати собою за помічю военних погроз".

Д-р А. Осендовський.

З ЖИТТА УКРАЇНЦІВ НА ДАЛЕКІМ СХОДІ

(1)

Між Манджурію і океан всунувся клин, більший як Польща. Східною і південною його межею є океан, західньою, що його відмежовує від Манджурії, ріка Усурі і пасмо гір.

Клин забрала була Росія і кольонізувала його людьми, перекиненими з европейських просторів Росії. Таким способом на сей клин попала також велика сила Українців. Вони осідали там поодиноко і цілими кольоніями. Як де осіло більше число людей з одної української місцевости, то звичайно свою нову оселю називали назвою матерної. Для приміру подам залізничу стацію Чернигів на лінії Владивосток-Хабаровськ.

Між споминами професора Осендовського записана така пригода в одній українській кольонії:

Мандруючи по Усурійськім краю, я зазирав не лиш до самітних фанз (домів) китайських або російських відлюдків, що шукають таемничого джен-шену (чар-корінь) і золота, або полюючих на соболі, куниці, олені і медведі. Я навідувався також до більших осель, найчастіше до українських козаків або хлопів, переселених знад берегів Дніпра, або Дністра.

Оселі, як вони кинені подальше від залізничої лінії з Хабаровська до Владивостока, то вони мають по 10—50 хат, звичайно, розкинених на більшім просторі. Хата від хати буває далеко.

В тих селах, запропащених в лісах і над берегами бистрих гірських рік, життя пливе цілком інакше, як в містах, або й оселях, ближчих до залезниці. Сусідство монгольських кочовиків і зносини з ними виробили між українськими переселенцями якісь чудні звичаеві права, якусь своєрідну мораль, що не вяжеться ніякими правилами.

Сумішка старих, з вітчини принесених звичаїв, з новими, чужими, зчаста доводить до дуже сумних траґедій в життю переселенців. Я був свідком одної такої пригоди, коли їхав верхом від чернигівської стації до заливу Тетюхе.

Моя стежка бігла лісистими просторами і прорізувала головний ґірський хребет Сіхота-Алін. Яких 60 кільометрів від морського берега наздігнав нас молодий український козак. Я з ним розбалакався.

Козак служив в граничній приманджурській сторожі. В сутичці з хунхузами дістав постріл в груди і пішов до щпиталю. Коли вже відлежав своє, дістав чотиротижневу відпустку до хати.

Козак балакав нерадо. Був блідий, худорлявий. В широко розгорнених зіницях все була якась невгасима трівога. Видко було, що горячка палить його. Плював кровю. Я зараз погадав собі, що той молодий, мовчаливий козак, довго не потягне.

Пару днів про себе не балакав нічого. Аж по кількох днях спільної їзди зробився щиріший. Може тому, що я троха помагав йому моєю аптичкою. Горячкував, то я давав йому хініну. В ночи не спав, то я давав валеріянові каплі.

Козак тав потроха балакати про се й те. Нарешті зачав про свою родину і про хату, якої не бачив вже цілі три роки, за котрою дуже тужив.

Зворушеним, ревним голосом козак згадував своє село, розкинене між старими дубами на березі ріки, бистрої і глибокої, з багатьома затоками і крутіжами. Найдовше розказував про озеро, оповсане високим очеретом, з прегарними оксамітними булавками. Мило згадував потічки, що з шумом випливали з озера. Козак говорив захоплений:

— Коби ви побачили се озеро! Воно прегарне. Найкраще в місячну ніч. Як сядете на високім березі в дубових корчах або за стіною троці, котра дрімае над водою, то озеро неначе срібне. Лиш деколи по його срібнім зеркалі зачинають бігати чорні пружки і смуги. То риба десь плюснула, або впала спізнена качка. Розтяла гладку рівнину розтопленого срібла і на ній доразу зачинають підойматися малі филі, брижуючи срібне зеркало... Яке воно гарне... яке гарне!

Я глянув на приблідле лице козака і в його розмріяні очи. Я мимохіть усміхнувся і спитав:

— Ви мабуть не самі висиджували в тих дубових корчах над озером? Не лиш ваша пара очей призиралася срібному зеркалови?

— Похилив голову і по хвилі мовчанки шепнув:

— Так, пане! Ви вгадали, що не сам. Я бував там з моєю судженою. Ту дівчину люблю над життя! Коли я відїздив, присягла мені, що буде дожидати мене. Я ще лиш рік маю служити у війську. Потому вернуся до села на постійне і поберемося!

— Дай, Боже, щастя!—сказав я.

Козак закашляв і аж по хвили відповів.

— Дякую вам, пане!

Історія краю між усурійською залізницею і далі за пасмом гір (Сіхота Алін) здовж цілого приморського клина має дуже цікаву історію і тепер цікаву сумішку населення. Колись, населення було тут народом хоробрим і могутним. В сусідстві сильніших і більше підприємчивих Китайців і Японців підупали і зубожіли; втратили культуру, свободу і власний край.

В лісах я попадав на руїни валів і мурів, на камяні фундаменти великих будинків, може святинь, палат і кріпостей. Вони вже розсипувалися. Денеде полишилися памятки старинної різьби. То були великанські 2—4 метри завдовжки черепахи, виковані з великих ґранітних бриль, тепер вже понищені зубами часу. Деякі мали на хребтах вириті образи смоків, або цвітів, і якихось орнаментів.

Колись кипіло тут життя, про що свідчили сліди широких доріг. Ті дороги були муровані камінними кругляками і мали мости. На їх останки я попав двічі і на ріці Давбіхе і на якійсь дуже бистрій, хоч малій річці, що пливе між високими і скалистими берегами. Тепер всі ті давні дороги поросли лісом.

Культурний колись край переминився в дикий, майже безлюдний ліс. Я й поодиноких фанз не трічав. Зате дуже часто попадав на стада оленів піжмові антильопи і сліди барса, себто північної пантери.

Перший слід барса, на який я попав, був кровавий. То був олень з прогризеним горлом. Ми сполошили хижака. Він щойно сховався перед нами, бо олень ще був теплий. На землі коло оленя виразні були сліди стіп і пазурів напасника.

Козаки, котрих я мав за провідників і для охорони, придивившися слідам, одноголосно сказали, що то був барс.

(Далі буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЯК СВІТ ЗМІНЯЄТЬСЯ ЗА КІЛЬКА ЛІТ.

В одному жидівському домі для сліпих лікарі зробили операцію 89-літньому старцеви, котрий кільканацять літ був сліпий. Операцію зроблено йому два роки тому, але лікарі держали його очи під перевязкою 24 місяці, щоби нагле світло не вразило занадто його очей. Коли йому нарешті знято перевязку з очей, він вибрався на їзду автом, слухав радія, їв у гарнім ресторані та дивився на фільмове представлення.

Пригода провидівшого Жида пригадує нам драматично, який скорий поступ робить нині світ. Слухаючи радія, приглядаючись фільмовому представленню, їдучи автом, ми зовсім забуваємо, що це все винаходи, які розвинулися на наших очах. За наших предків минали цілі покоління й нічого нового не придумано. Наші предки могли прозріти по столітній сліпоті, а проте не знайти у світі багато змін. Нині нові винаходи появляються кождого дня. Можете піти спати на одну добу, й пробудившися, вдарити чолом об новину, якої вчора не було.

ЗМІНИ Й НАУКА.

Може ця думка не має ніякого практичного значіння? Може слідити за винаходами – все одно, що й не слідити?

Чомуж тоді кожда держава удержує цілу масу шпигунів, котрі слідять за винаходами в інших державах? Чи не тому, що навіть державу може це багато коштувати, як не буде слідити за винаходами?

Що коштувало підчас світової війни те, що воюючі з Німеччиною держави не знали про німецький винахід трійливих ґазів? Що коштувало Німців, що вони не знали про аліянтські „тенки"?

Коли нові винаходи роблено раз на тисячу років, тоді народи могли спати цілими сотнями літ. Колиж нові винаходи робиться мало не кождого дня, то нарід, що не слідить за поступом науки й техніки, може легко стратити свободу або перестати існувати.

І ЦЕРКВА ЗМІНЯЄТЬСЯ.

Здавалось би, що все в світі зміняється, а тільки не зміняється церква. Але ось так званий „кардинальський комітет для літератури" в Ню Йорку видав „білу лісту" книжок. Це спис книжок, котрі комітет радить читати добрим католикам.

„Біла ліста" книжок це виразне противенство „чорній лісті" книжок, заборонених добрим католикам. Такі лісти видавали в Римі під наголовком „Спис заборонених книжок".

Ці два факти голосять велику науку. Як колись, так і нині церква пробує здержати своїх членів від читання книжок, які вона вважає шкідливими для віри чи моралі. Та колись це роблено через заборону „злих" книжок, а нині це робиться через пораду читання „добрих" книжок. Ціль лишилася тасама. Змінилася тактика. Чи не лягло в основу цеї нової тактики переконання, що заборона — не такий добрий виховний засіб, як порада?

ЗВІДКИ ТА НАУКА?

З якого жерела черпає церква цю нову науку? З того самого, з котрого черпали інші люди й людські встанови.

Говорив про це недавно вчитель ігор в одному університеті: „Хлопці, ми нічого не вчимося зі своїх побід. Всяка наша наука походить з наших невдач. Хто виграє, той скоро забуває про все, чого він навчився зі своїх похибок".

З ЖИТТЯ ПІД СОВІТАМИ,

(З приватного листа)

Пробачте мені, що я так буду писати без ніяких знаків, бо до школи ходила в часах революції. Бувало прийдеш до школи, то учителя нема, то книжок нема, ані карандашів (олівців), ні чорнила, ні пер, ані чого, крім будинку та крику дітей, школярів. А ще що було мені найтрудніше, то це, що вмер батько, вмер у тих часах, у 1919 році, а сімя була велика, одіння ніякого не було тай не було де купити. В мене були чоботи такі цілі, що коли стану де в калюжу води, то й у чоботі буде повно. Допомоги не було від кого ждати, бо сімя була велика, а всі діти малі.

Большевиків налізе повна хата та ще під загрозою кричать: „Дайош, бабка, шамат!" А про те, де — їм байдуже, та що хата повна дітей і всі малі, а батька нема. Знаєте, як на селі звичайно вариться борщ, а приправа до борщу як є то добре, а як нема, то хай борщ пробачить. То большевики крутять носами і жадають, щоби було для них краще, і не погоджуються на те, що нема, а влазять у всі кути й у льох; хочби де ще що й заховав від них, то знайдуть.

Одного разу один кацап каже: „Бабка, жар менє яїшніцу! Що ти мнє дайош какую то пахльобку?"

А на той час ні одного яйця не було в хаті, а він, проклятий кацап, поліз у курник і облазив усі кути; де тільки криса (щур) нору вирила, там кацап думав, що там курка несеться. Як відти виліз, то побачив себе всього вошами курячими обсипаний, як маком. Отже розізлився, вскочив до хати та ну в хаті трусити курячі воші. Тут побачив під припічком квочку та нарахував аж 19 яєць у гнізді. Отже ще більше розгорячився та кричить: „До матері! Жартє мнє яєшніцу, проклятая хахлуха! Девятнадцат яїц куріца сньосла за адін дєнь, а ана ґаваріт, што нєт яїц!" Мати вжарила вже для кацапа аж десять, то вже нажерся, а опісля мати каже: „Бачите, діти: нема батька, нема кому й пожаліти. Ніхто не скаже: в неї дітей повна хата та всі дрібні, а чиж вони не голодні?"

Ні одного яєчка не зберегли, щоби під квочку посадити, то бідна квочка і трох днів не посиділа. А там уже хтось такий мудрий знайшовся, взяв здохлу курку та в ночі завісив на воротах коло сельради і написав: Повісилась, бо большевики заставляють, щоби за день знесла 19 яєць. Коли большевики побачили рано те — тож то була горячка, хто курку повісив. Ну, не знайшли.

А збіже брали в селян, особливо ячмінь і овес для коней, уже в 1921 році. З весни брали скотину й кури й крашанки, а в осени зпід руки в декого брали на полі; а в кого не було, то брали так, що й на харчі не оставляли. Вже в зимі багато людей було, що на голод їли, і багато, що ні чого не мали хліба, то міняли на хліб, в кого що було. При кінці 1921 р. вже стали люди з голоду мерти, їсти собак, коней, котів, а большевики на це не дивились, а шукали по всіх кутах хліба. Були такі, що в землю закопували; і там знаходили й забирали і на харчі не оставляли. То просять: „Оставте хоч на харчі, до весни, а весною може підемо по паші". То на це відповідь була коротка: „Не будеш голоден. Дадім кушать, не падьохнеш".

Та де там вірити, що дадуть, коли вже з голоду мруть багацько людей і ніхто не помагає і не дає. Кому вірити: чи словам чи очам?

Українці співають тут:
Вставайте, Даниле й Гавриле,
Беріть кочерги-рогачі,
Гоніть кацапів з України,
Щоб не портили харчі.

ШЕВЧЕНКО З МОГИЛИ.

Плач і стогін! Як лежати?
Всемогучий, дозволь встати,
Хай побачу, що там роблять,
Чом плач, зойки тут доходять?

Милий Боже, злучи душу:
Подивитись на світ мушу!
Бо там немов знов Татари
На мій рідний край напали.

Дяка Тобі, Боже милий,
Що дозволив встать з могили;
Тепер лину до родини,
До матері України.

— — — — — — — —

Ах! що бачу:

Поляк, Чех, Москаль, „Романи"
Кують Вкраїні кайдани,
Щоб по вік її скувати,
Щоб над нею панувати.

Чогож, народе, чекаєш?
В кого помочі шукаєш?
Де поділась твоя пиха?
Чом не скинеш з себе лиха?

Батьку наш! про це ми знаєм,
Заповіт Твій памятаєм,
Але щож, коли між нами,
Таки твоїми синами,
Є такі виродні діти,
Що врагам хочуть служити.

Заповіт мій, любі діти,
Час би вам його сповнити.
І на ці слова згадайте:
Зрадників геть проганяйте!

А дух мій буде все з вами,
В боротьбі вам в поміч стане.
Тож до бою, хочби й нині,
Добуть Волю Україні.

Йосиф Буката.

КОРИСТАЙТЕ З ЮВИЛЕЙНОЇ ОФЕРТИ „СВОБОДИ"

Щоби уможливити читання нашого органу ще ширшому кругови нашого громадянства, адміністрація „Свободи" проголошує з приводу Сорокліття Українського Народного Союза спеціяльну оферту для тих передплатників, які запренумерують „Свободу" в січні, лютім і березні 1934 року. Для тих передплатників буде знижена цілорічна передплата з 7 долярів на $5, а піврічна з $3.75 на $3.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

НАША МЕТА.

Наша найважніша ціль: здобути самостійність України. Колиж воно станеться? Нема сумнівів, що в Европі вубухнуть нові конфлікти. І прийде до такого конфлікту між Японією і Совітами. Всі ті договори про ненапад нічого не означають. Це тільки заключають їх держави тому, що ще не готові до війни.

В новій боротьбі треба буде нам поглянути тільки на свої сили. Але не треба легковажити теж допомоги, моральної й матеріяльної, від інших держав. Катастрофа в Европі мусить наступити, коли зіткнеться комунізм з фашизмом. Тому нашим провідникам треба добре студіювати ті рухи. Треба теж добре обзнайомитися з модерною державною господаркою та слідкувати за тим, як дають собі раду новоповсталі держави. Все те придасться нам при відбудові нашої держави.

С.

НАШІ ПИСЬМЕННИКИ.

Мало говориться, але ще менше пишеться про наших письменників-поетів і їх долю під сучасну хвилю. Здається, що вони всі кинені на ласку й неласку жорстокої долі в такім високо культурнім і цивілізованім світі. Хоча стільки праці й труду вкладають вони в духову скарбницю свойого народу і цілого людства, то всетаки на них малу звертають тепер увагу, або не розуміючи їх взагалі, або уважаючи це за мало вартісну й другорядну річ у теперішному житті.

Поминувши це, що автори не мають за що прожити свій вік і дуже часто приходиться їм серед недостач і невигод працювати — творити, мало хто поможе їм, щоб їх твори побачили денне світло. В більшости все лежить у рукописах. Мало того. Бо навіть коли сам творець своєї праці доложить останніх сил і спроможеться видати друком свої твори — то й тоді нема кому не то що купити, щоб книжки розійшлися і дали який-такий заробіток видавцеви, але й ніхто навіть не старається їх читати для власного добра.

Не знати, в чому дошукуватися причини цього. Чи в нинішній кризі, чи в нашій кволости й байдужности до книжки, чи просто в нерозумінні ваги й значіння книжки.

Хотілиб ми колись мати вільне життя у своїй державі, але забуваємо, що навіть не стараємося пізнати, хто ми, ким і за що закуті. Хочемо, щоби всі про нас знали, про нас писали, нам державу збудували, але самі про себе не знаємо, хто ми та яку силу й вартість представляємо. Самі не стараємося здобувати знання, щоб самі вміли й знали, як творити власне життя і власну державу.

Наші письменники й поети творять — пишуть ціле своє життя для нас, для виховання нас у нашому рідному дусі. Одначе ми цього всього неначе й не бачимо; а як бачимо, то не знаємо, яку яка книжка має вартість.

Будучи ще в Перемишлі, часто я бував у нашої поетки Уляни Кравченко. Багато розказувала вона на ту тему. Сама вона вже старенька. Ми звикли її кликати „наша бабуня". Та у своїй душі має вона вічно невгасаючий вогонь, що з її душі переливається під її пером у слова й вірші на папері.

А слова її палкі, як вогонь. Тому ворог боїться її сили і конфіскує сторінку за сторінкою при друкуванні її творів.

Її книжечки форматом маленькі, але змістом сильні, могучі й пориваючі до глибини душі. Бо в неї дзвенить у серці оте: „Для Неї — все!" і знає, що „завершимо, що Дух Її і голос крови велить"... „Ми", каже вона: **„Порушимо хочаб і глибоко з основ!... Зірвемо полотно ненависних нам декорацій!"...**

Дуже часто студенти приходили поговорити з нею й розпитати про це й те. Дуже спокійна й вдоволена, що памятають про неї — говорила багато. Перед моїм відїздом до Америки — просила не забувати про „бабуню" і час від часу до неї написати. І ось послухайте, як у відповідь на мій лист пише наша поетка Уляна Кравченко:

„...Давно вже збиралась я відписати Вам на листа з 15. 12, 1933, та дні якось пливуть... Я не все добре почуваюся, а праці багато. Тепер написала гимн і вірш до деклямації — на жіночий конгрес, що буде 27. червня б. р. в Станиславові. **Певно й наші сестри — відпоручниці з Америки та з інших сторін приїдуть.** Тепер друкую збірку: **„Замісць автобіографії".** Коли буде готова, то пришлю Вам (а може ще кому?). Бачу однак, що **тепер загал звертає увагу не так на зміст книжки,** як на **зовнішну форму** — на европейське люксусове видання. Мої книжечки малі, на око неприханчиві..., тому здається **мало хто їх знає** — купує... Тішуся, що не забуваєте про „бабуню". Здоровлю та бажаю всього найкращого".

Ще кілька слів У. Кравченко про книжечку й наш загал:

„А недоказане нехай з білих шпальт читає зір...
Крім слів — у книзі нашій — серця зміст.
І серце серцю заповість про дні, що йдуть.
Картини білі рвуть на чин... на діла сміли!"

Степан Фік,
Нюарк, Н. Дж.

ВІДОЗВА

до краянів зі села Стинава Вижна, Галичина.

Я одержав лист з нашого села у якім пишуть наші братя, що беруться розбудовувати нашу читальню „Просвіти". Теперішня галя замала. Як дають тепер яке підприємство, то не може нарід поміститися.

Всі ми знаємо, які тепер гаразди під Польщею. І тому не диво, що краяни наші звернулися до нас з проханням допомогти їм у їх народній праці. Наше село хоче піднестися просвітно й економічно. Це нас усіх радує і ми повинні їм помогти у тих так гарних змаганнях.

Я знаю з досвіду, що наша поміч може зробити дуже багато. В 1931 році я вислав через „Обєднання" до Товариства „Просвіта" у Львові $50 на закуплення бібліотеки для нашого села. За це читальня стримала 146 книжок і мапу України. Це дуже врадувало нашу молодь у селі і вона почала ще більше горнутись до свого. Я ще зібрав $20 і далі збираю. Хто ласкавий дати жертву хай пришле на мою адресу, або хай вишле прямо до рідного села. Ми тут у Канаді дещо призбираємо, а просимо теж і Братів у стейтах, щоби памятали за рідне село.

Микола Скрипець,
100 Grange Ave.,
Toronto, Ont., Canada.

На базарі.

Пані купує на базарі овочі:
— Скажіть мені, чи то краєві, чи заграничні овочі?

Купчиха: Навіщо вам того? Чи ви хочете з ними розмовляти?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Американсько-славянський Хор.

Проби Американсько-славянського Хору під орудою проф. О. Кошиця відбуваються кождої неділі від 4 до 6 години ввечір у салі Американської церкви 225 W. 99th ST., NEW YORK CITY. Збільшається постепенно скількість співаків-аматорів і вже вступили до хору кілька співаків Югославців. Є надія на приступлення ще інших Славян. Покищо до хору приймається тільки чоловічі голоси, баси та тенори, а з жіночих лише в невеликій скількости альти. Сопрани приймається тільки для резерви хору (запас хору). Тих, котрі цікавляться хоровим співом і бажали би вступити до хору, просимо прийти на вище подану адресу в неділю, година 3.30 пополудні.

Намічено кілька виступів ще в цьому сезоні по відповідних хорових вправах.

БРУКЛИН, Н. Й.

Нова українська професіяльна сила.

Можемо поділитися з громадянством доброю новиною, що наш молодий Українець, п. Іван Г. Роборецький, здав адвокатський іспит і отворив саме в Ню Йорку свою адвокатську канцелярію.

Про ту нову професіональну силу можна сказати, що вона заслугує на попертя. В Брукліні був п. Роборецький організатором Молодого Українського Демократичного Клюбу, в якім був предсідником два роки. Хоч ходив до вечірної школи, то свої обовязки українського громадянина виконував. Демократичний Клюб радий, що ми діждалися між нами нового освіченого робітника. Довідуємося, що п. Роборецький вступає теж у члени У. Н. Союза. Ми певні, що він тепер розвине ще більшу активність на політичнім і народнім полі.

Григорій Бардак.

ОТТАВА, ОНТ.

Помер Панталеймон Фурик.

Дня 3. січня ц. р. помер несподівано в Оттаві в Канаді громадянин Панталеймон Фурик у 48 році життя. Покійний родився в селі Терпилівка, збаразького повіту, в Галичині, а до Канади прибув у 1920 році. Зразу мешкав півтора року в Торонто, а потім переселився до Оттави, де займався торговлею реальностями, асекурацією, тощо. Тут він скоро вибився на видне місце не лише поміж своїми, але й між Англійцями, які цінили його солідні особисті й бизнесові прикмети. Покійний був щирим українським патріотом, а в політиці лібералом і належав до місцевої екзекутиви ліберальної партії. Від довшого часу він робив заходи в справі заснування окремого ліберального часопису у східній Канаді. Як довідуємося від його рідні, пок. Панталеймон Фурик жив від 1907 аж до 1920 року в Злучених Державах, де перебував у містах Нюарк, Ню Йорк, Джерзи Сити, Бофало, Клівленд і інших. В українських колах Канади передчасна смерть громадянина Фурика викликала щирий жаль. Вічна Йому Память!

Земляк.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 14 лютого померла трагічною смертю, вбита автомобілем, **Маіря Демянчук,** членниця 221 від. У. Н. Союза.

Похорон відбувся дня 17 лютого при участи членів бр. св. Стефана, від. 221. Покійна родилася 15 травня 1895 р. в селі Шишковиці, повіт Тернопіль, Західня Україна. До У. Н. Союза вступила в 1923 році.

Покійна була щирою Українкою і попирала завжди щиро всі українські народні справи, як теж була доброю парохіянкою української церкви св. о. Николая. Нащасний випадок забрав нам добру дочку нашого народу і добру дружину гром. Сави Демянчука.

Вічна Їй память.

Тарас Шпікула, секр.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

UKRAINIAN CHOIRS IN FINE CONCERT.

Seven Groups Present Varied Program Here.

By A. T. PENDLETON.

A concert with a number of unique and interesting features was given yesterday afternoon in St. Mary's School auditorium in South Broad street by a chorus formed by uniting seven Ukrainian choirs. The auditorium was filled and the audience showed its enjoyment by frequent and hearty applause.

The choirs forming the chorus, with their conductors, were: Elizabeth, Prof. Michael Yadlowsky; Newark, Theodore Kaskiw; Bayonne, Wasil Melnyehuk; Jersey City Andrew Gela; New York, Theodore Onufryk; Yonkers, Michael Fatiuk. The chorus numbered 300 voices and did remarkably good work. The average age of the girls was 22 years and their voices were fresh and sweet, while at the same time there was volume of full power. There was a good male section and the casses good male section and the basses many unaccompanied numbers.

With five exceptions, the entire program, including the solo numbers, was taken from the compositions of Michael O. Hayvoronsky, the Ukrainian musician. These showed a comprehensive variety in style and treatment, but in all there was an undertone of sadness and it was not until the last number of the program that a major key was heard.

The concert opened with a group of three songs for the mixed chorus conducted by Professor Yadlowsky. They were "Live Ukraine," "In the Village" (song of the Ukrainian Veterans), and "Song of the Blacksmith." They were sung with a freedom and flexibility that was refreshing. There was a fine volume of good tone. Neither conductor nor chorus used any music and the latter was responsive to the slightest sign from the leader. The first two were sung unaccompanied without variation from the pitch. The chorus throughout sang as if their souls as well as their voices were in their work and the effect was correspondigly good.

Two violin solos, "Sonatina" and "Serenade" well played by Miss Luba Kaskiw, of Newark, were followed by a group by the female chorus, directed by Miss Marie Gela, of Jersey City; "War Cry" and "We Love Our Native Land." These were given with excellent rhythm and showed good training. The freshness of the voices was an outstanding feature. Paul Yatsko, tenor, of Yonkers, was heard in "Finale," by D. Sichinsky, and "Do Not Forget," by O. Nyzankowsky. He sang with ease and good expression and was well received.

The male section opened its group with "Night Fall" and then sang "Hamalia," a selection of Ukrainian war songs arranged by Bilikowsky. This was the unquestioned hit of the program. There were incidental solos by Michael Fatiuk, tenor, and Greg. Shustykevich, basso baritone, and recitations by W. Savitsky, an unusual combination, which was very effective. The recitations were given a dramatic presentation, the chorus sang with fervor and meaning and the soloists were so good that the audience was aroused to a high pitch of enthusiasm. Mr. Kaskiw conducted.

This group was followed by two soloists, Miss Marie Gela, soprano, sang "Sing Not This Song," by D. Sichinsky, and "Walking in the Garden," by A. Koshetz, and Peter Ordynsky, baritone, of New York, gave "Flight of the Eagles" and "Nightingale." Miss Gela's voice was of resonant quality, sweet and full, and she sang with artistic expression. Mr. Ordynsky showed a rich voice of wide range and sang with fine understanding and musicianly intepretation.

Owing to the unavoidable absence of Dr. Longin Cehelsky, of New York, an address on the musical career and works of Mr. Hayvoronsky was delivered by Mr. Kaskiw, who told of the composer's early life, the part he took in the World War, and said that his music has its roots in his native soil and is imbued with the spirit of freedom. The speaker introduced to the audience the directors of the choirs forming the chorus. He was followed by Mr. Gela, who spoke in English and called on Mr. Hayvoronsky to rise from his seat in the audience. He was greeted with hearty applause, and Rev. Joseph Chaplinsky led him to the platform where Miss Mary Kardash presented him with a fountain pen and pencil from the Ukrainian Singing Society Boyan of Elizabeth. The modest composer could only say in response, "Thank all you, good people, for the good words."

The program closed with a group by the mixed chorus: "Rising Sun," "Moaning Winds Through the Forest" and "By the Mill," directed by Professor Yadlowsky and sung in a manner to maintain the standard set by the opening group. Mrs. Marie Shumeyko, of Newark, was the accompanist for both soloists and chorus and her work was entirely satisfactory. The girls of the chorus wore the Ukrainian castume and the brilliant and well blended colors made the scene a picturesque one. The proceeds of the concert will be used to increase the fund being raised to publish the works of Hayvoronsky, as ill health has prevented him from doing this.

The committee in charge of the concert was: Chairman, John Kachurick; secretary, Harry Kardash; treasurer, Michael Kornice; publicity, Andrew Smith and John Levchick; adviser, Rev. Joseph Chaplinsky; auditors, Steve Zukowsky, Frank Procak, William Bondra.

(Elizabeth Daily Journal, March 5, 1934).

—o—

REVELATIONS OF SKILL SEEN AT UKRAINIAN HANDICRAFT EXHIBIT.

By FRANCES BRYSON.

Rye bread chewed to a pulp, colored and applied on wood as a base for intricate inlay work by Ukrainian political prisoners, is one of the interesting things to see at the Ukrainian exhibit of handicraft and weaving which opened today at the Reed Gallery, 520 Royal street.

Madam Marie Skuba, whose fingers have woven and stitched most of the beautiful pieces in the exhibition presides over it in a lovely native costume, and Mrs. Reed is also wearing the colorful Ukrainian peasant costume while acting as hostess at the show which will be open daily from 9 a. m. until 5 p. m. for two weeks.

Madam Skuba has her spindle and distaff with her, and frequently sits and spins, or weaves her beautiful linen, while she explains the pieces in the show, which include pure wool, made from plant dyes, various stitches, such as cross, hem, flat and filet; pottery work from the clay of Ukrainia, inlaid and carved wood, and Easter eggs trimmed with beautiful batik.

Here from New York.

The show has recently been on exhibit at the Roxy theatre in New York, where it was sponsored by Mrs. Oliver Harriman and the Pro-American society, and Madam Skuba has taken the collection to many parts of the world to show the exquisite workmanship of the people of her native land.

"Ukrainia, a southern province of Russia, is really not Russian in nationality or in sympathy," Madam Skuba explains in excellent English. "We are now a part of the Soviet, but we want to be an independent country. During the war, I was a prisoner in Russia. I was a nurse in the Austrian army, and was captured by the Russians, so had to be imprisoned by them until after the war."

Madam Skuba left her 10-year-old daughter in New York where she had been visiting when war was declared, and went into active war-nursing. She did not see her daughter again for seven years. "But she is happy now, and was married a month ago in New York," Madam Skuba says, adding that she was delighted because she could give her daughter so many beautiful things for her new home.

Explains Costumes.

"The Russian peasants costume is not the one that Mrs. Reed is wearing, nor what often passes in this country for Russian," she explained. "The Russian costume is a plain long shift, with a full sleeved coat over it, and a shawl over the head. Our costume, as you see, is gay, with bright colored embroidery on the sleeves of the blouse, on the underskirt and skirt, on the apron worn over the skirt, and on the satin jacket worn over the blouse. Bright beads adorn the neck, and a jaunty cap of artificial flowers, wool flowers, and long streamers is worn by Ukrainian girls on Sundays."

Madam Skuba has an immense clipping book with signatures and pictures of notables from all parts of the world, and clippings on the excellence of her exhibit.

The Star-Spangled Banned and the Ukrainian National anthem are two strange pieces in the collection, as the notes of each have been embroidered staffs, and placed on white linen backgrounds, and the work is so delicately done that at first glance it would appear to be in pen an ink on white paper.

(The New Orleans Item, February 27, 1934).

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ШІКАҐО, ІЛЛ.

На голодуючих на Західній Україні.

На ту ціль зложили жертви члени від. 221 У. Н. Союза як слідує: І. Карпа, В. Лоняк, І. Шпікула, Т. Шпікула по $1, а Д. Кузьма 25 ц. Разом $4.25.

Згадану суму і на згадану ціль переслано до краю через Обєднання.

Тарас Шпікула,
секр. від. 221.

—o—

РАЧЕСТЕР, Н. Й.

З весілля на край.

На забаві, яка відбулася 11. лютого ц. р. у п. Дмитра Вересюка і Агафії Антоняк, котрі повінчалися, зібрано на край на заклик Івана Теребушки і Івана Пастущина $9.

Жертвували по $1: І. Теребушка, І. Пастущин, Д. Вересюк, І. Байдак, І. Матковський; по 50 ц.: І. Швець, Й. Дзюбатий, А. Пінковський, Г. Мельник, О. Шульц, Н. Гарасимчук, С. Кучмій, А. Рословський. Гроші призначено по половині на Рідну Школу і інвалідів.

—o—

СТ. ЛУІС, МО.

На Рідну Школу.

В неділю, дня 18. січня ц. р. жіноче товариство „Любов", відділ 378, улаштувало ювилейний обід з нагоди семої річниці свого існування. Була переведена збірка і гості зложили на Рідну Школу $10.75; цю суму вислано до старого краю через „Обєднання".

Уряд Жіночого Товариства.

—o—

ДЕРБІ, КОНН.

Збірка на сироти.

На днях одримав я лист від Сирітського Комітету і своєї сестри, професорки-законниці, котра є членицею цього Комітету сиріт, який має під своєю опікою 82 сиріток.

На допомогу тим сиротам жертвували: українська гр. кат. церква $11.75; Українське Т-во Запорозька Січ, від. 23, $5; Українська Запорозька Січ, від. 67, $5; Брацтво св. ап. Петра і Павла $5; Теодор Захаревич $2.25, Василь Калина 50 ц., а дрібними датками $1.75. Разом $31.25. Вислано до краю $30.

Теодор Захаревич.

—o—

БЕЙОН, Н. ДЖ.

На Рідний Край.

Громадяни Андрій і Анна Рейтар справляли дня 21. березня ц. р. гарну забаву в честь свойого сина Володимира, котрий покінчив вищу школу.

Гості при гарній забаві і веселій гутурці склали ґратуляції родичам і сердечні желання їх синови, бажаючи доброго успіху і в університеті.

При цім п. Борис підніс гадку, щоби при цій забаві зложити жертви на Рідну Школу, бо тільки цим задержиться краща память, коли при всяких таких забавах не забудемо за свій Рідний Край.

Гості приняли цю гадку з одушевленням і зложили свої жертви як слідує: Андрій і Анна Рейтар $5; П. Борис $2; по $1: І. Габрилович, М. Мороз, В. Мельничук; по 25 ц.: Марія і Михайло Мороз (діти). Разом $10.50.

Гроші вислано до краю через Обєднання.

В. Мельник.

Гостинний.

Два місяці молодий Абрум був гостем у бідних свояків. Коли вже не стало чим його годувати, вони почали давати йому до зрозуміння, що вже час відїхати. І він погодився другого дня досвіта всісти на потяг. Дуже раненько збудив його піяння когута.

— Спішися, бо втратиш потяг —налягав свояк.

— То нічого, — відповідає Абрум, — як бачу, то ви не маєте когута, так я можу ще остатися на два дні.

—o—

Після премієри.

— Отже, товариші, коли нині ввечір моя премієра матиме успіх, то підемо до готелю „Ексцельзіор" на вечеру. Коли ж провалиться, вечерятимемо в харчівні Колодрубенка.

Після вистави автор виставленої пєси ждав товаришів у готелі „Ексцельзіор", товариші ждали його у харчівні.

ТАРЗАН І ЛЮДОЇДИ. (65)

Огидна жінка з печер втягнула повітря в свої ніздрі. Чоловіки! Вона прискорила кроку та дігнала їх. Від якогось часу чоловіків ставало щораз менше. Багато жінок, які пішли в ліс по чоловіків, вернулися без них, або й зовсім не вернулись.

А тут нарешті були чоловіки — перші, яких вона стрінула від двох місяців. Вона побачила їх на звороті стежки, але, на жаль, вони були ще так далеко від неї! Стиснувши свою палку сильно в руці, вона побігла до них скорим, але тяжким бігом.

Потім, на своє здивування, вона побачила, що вони справді йшли до неї. Один молодий чоловік, що біг в напрямі до неї, задержався та пустив з рук до неї довгу списку, котра задраснула її плече. Другий нагло задержався та вистрілив до неї маленький патичок.

Патик свиснув у повітрі і застряг у її рамени, пускаючи з рани кров. Вона завернулася та пігнала назад, звідки прибігла, як скоро тільки могли її унести її волохаті ноги. І не задержалася, поки не впала виснажена перед входом до своєї печери.